

Fan ska vara skådespelerska 45+

En kartläggning av arbetsmarknaden 2001 för
Skådespelare
Dramatiker
Regissörer

Del A Sammanfattning och kommentarer

Av Karin Enberg

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Tillvägagångssätt	3
Sammanfattning och kommentarer	5
Sammanfattning institutioner	7
Sammanfattning fria grupper	10
Sammanfattning dockteater	12
Sammanfattning clowner	13
Sammanfattning privatteater	14
Sammanfattning radioteater	16
Sammanfattning TeaterAlliansen	19
Sammanfattning högskolorna	20

TILLVÄGAGÅNGSSÄTT

I kartläggningen redovisas:

- antalet produktioner år 2001,
- antalet kvinnliga respektive manliga dramatiker som skrivit dessa,
- antalet kvinnliga respektive manliga regissörer som satt upp dem,
- antalet skådespelare anställda under året, uppdelat på ålder och kön,
- antalet roller dessa skådespelare spelat, uppdelat på ålder och kön.

Konsekvent redovisas kvinnor först i sifferpar.

För kartläggningen har jag använt Teaterårsboken 2001, vilken är den senast utgivna statistiken som omfattar hela landets teaterliv.

Har därefter tagit bort all ren amatörteater, all ren dans och all ren musikteater/ opera. Blandformer, (t ex amatörer och proffs, dansare och skådespelare) har jag behållit, och jag har även räknat de uppsättningar av musikalerna som gjorts inom ramen för teatrar.

Har sedan delat upp återstående produktioner i 8 grupper:

- I institutionsteater
- II fria grupper, produktioner och projekt
- III dockteater
- IV clownner
- V privatteater
- VI radioteater
- VII högskolorna samt till sist tittat på siffror från Teateralliansen.

Jag har valt att göra dockteater till en egen kategori, då det ju ofta snarare är dockans genus än dockteaterskådespelarens, som spelar den stora rollen. Och då dockornas/rollernas genus inte går att utläsa av statistiken, har jag gjort en separat avdelning för dockteater, där i alla fall dockteaterskådespelarnas kön framgår.

Även clownen har fått egen kategori, där endast clown-skådespelarens kön framgår.

Siffrorna från Teateralliansen är inte tagna ur Teaterårsboken 2001, utan har erhållits i år direkt från Teateralliansen.

För kartläggningen började jag med att räkna hur många produktioner som sammanlagt spelats under året. Av de 339 är 35 gästspel och/eller samarbetsprojekt och dessa har redovisats på den ursprungliga scenen.

Därefter listade jag hur många av dessa som skrivits av kvinnor respektive män samt hur många uppsättningar som regisserats av respektive kön. Om pjäsen var skriven eller regisserad av både män och kvinnor, har jag gjort det positiva valet att räkna dessa till kvinnorna.

Har sedan gått igenom hur många skådespelare som medverkat i de räknade produktionerna, uppdelat på kvinnor och män, och därmed fått antalet kvinnliga respektive manliga roller, som visades för publik året 2001.

När jag därefter tittat närmare på dessa roller, som det samlade Teater-Sverige spelade, ville jag få tag i det reella antalet skådespelare, som arbetat på respektive teater. Detta då ju samma skådespelare ofta medverkar i flera olika pjäser på en teater.

Därefter återstod att dela in skådespelarna i åldersgrupper; upp till och med 18, 19-24, 25-34, 35-44, 45-54, 55-64, 65 år och uppåt. Också detta könsuppdelat.

Jag misstänker att en del av dem, som i Teaterårsboken presenteras som skådespelare, i själva verket är statister. Jag har räknat alla som skådespelare som inte presenteras under annat yrke.

En reservation, eventuella fel i Teaterårsboken 2001 kan ha smugit sig in i utredningen, fel som jag har upptäckt har jag dock korrigerat.

SAMMANFATTNING OCH KOMMENTARER

Utgångspunkten för denna utredning var att undersöka arbetsmarknaden för skådespelande kvinnor över 35 år, men för att göra det var en total kartläggning nödvändig. Många har ju även tidigare ansett sig "veta" hur förhållandena är, men nu finns här klara belägg för den snedvridna köns- och åldersfördelningen på teaterområdet.

Utredningen visar i korthet framförallt:

-På institutionsteatrarna är fortfarande inte ens en tredjedel av dramatikererna kvinnor. Vad man vet av tidigare mindre utförliga undersökningar så är dock denna knappa tredjedel kvinnliga dramatiker ett framsteg.

-I fria grupper är siffran högre, dels beroende på att en del grupper gärna skriver själva, inbegripet de kvinnliga medlemmarna, dels troligtvis på att kvinnor oftare har en ledande ställning i grupperna än på institutionsteatrarna, men också på att många fria grupper spelar barnteater och många kvinnliga dramatiker skriver för barn. Men även på att de fria grupper som spelar för s k "unga vuxna" använder nyare dramatik, och kvinnorna är definitivt på frammarsch i dramatikerkåren. Förhoppningsvis ska detta synas också på radioteatern framöver.

-På privatteatrarna är inte en enda av 25 pjäser skriven av en kvinna.

-Av regissörerna på institutionsteatern är också en knapp tredjedel kvinnor. Även detta är en förbättring, men fortfarande en mycket låg siffra. När man detaljstuderar kvinnliga regissörers arbete på institutionerna, så är pjäserna de arbetat med, ofta "mindre" produktioner, med fåtal skådespelare och ofta barnteaterproduktioner.

I fria grupper arbetar fler kvinnliga regissörer, men många av dem är medlemmar av den grupp de arbetar i och ibland även gruppens konstnärlige ledare.

-På privatteatrarna är 1 av 25 produktioner regisserad av en kvinna. På radioteatern är det också skrämt med kvinnliga regissörer: 14 procent är kvinnor.

Vad gäller skådespelarnas arbetsmarknad visar undersökningen framförallt 2 saker:

- Det är stor skillnad på kvinnors och mäns arbetsmarknad, för fortfarande efterfrågas manliga skådespelare i mycket högre grad än kvinnliga. Detta gäller alla teatrar, men är tydligast på institutionerna och privatteatrarna.

- Det är också stor skillnad i arbetsmöjligheter efter 45 års ålder, då mer än dubbelt så många män som kvinnor var i arbete år 2001. På privatteatrarna är detta fallet överlag. Men på institutionerna börjar diskrepensen vid åldersgapet 35-44 år och blir enormt i åldern 45-54 år, för att sedan minska något, men fortsätta till pension.

-För övrigt framgår med all tydlighet att det är olika på olika teatrar. En del, framförallt mindre teatrar, har uppenbarligen lagt sig vinn om en jämställd teater, både vad gäller dramatiker, regissörer och skådespelare. Bland andra kan nämnas Örebro länsteater, Dalateatern, Bohusläns Teater och Byteatern.

Andra exempel från framförallt större teatrar är besvärande. Som t ex att Riks Drama år 2001 hade endast 20 procent kvinnor på scenen; att på vår andra nationalscen Kungliga Dramatiska Teatern syntes 61 kvinnliga skådespelare av 169 sammanlagt; att 1 kvinnlig dramatiker av 18 möjliga spelades på Göteborgs stadsteater; att endast 22 procent av regissörerna på Stockholms stadsteater var kvinnor.

-Av cheferna på institutionerna är 4 av 28 kvinnor. Det finns förstås inget som säger att en kvinna är bättre skickad att driva både det personella och det konstnärliga jämställdhetsarbetet på teatrarna, då det ju även finns omedvetna kvinnor, men det är troligt att ju fler kvinnor som kommer i beslutande ställning, ju bättre blir det. Detta kan ses då kvinnliga dramatiker skriver och kvinnliga regissörer regisserar. Vid detaljstudie framgår att kvinnor nästan alltid har med både kvinnor och män.

-Privatteatern är som man kan förvänta sig mycket mansdominerad. Men att Radioteatern har sån enorm övervikt på manliga dramatiker och regissörer borde inte vara fallet.

Man ska dock komma ihåg att denna undersökning kartlägger år 2001, förändringar till det bättre kan ha skett. Men det som behövs är ett medvetet trendbrott inom hela teaterbranschen.

SAMMANFATTNING INSTITUTIONSTEATER

Jag har i denna undersökning framförallt inriktat mig på institutionsteatern, då den ju till största del är finansierad av samhället, och därför har ett större ansvar att fundera över av samhället uppställda mål på jämställdhetsområdet.

Jag är väl medveten om att de ekonomiska åtstramningar som skett där de senaste åren har försvårat många teatrars arbete och jag tycker mig se tendenser i hela samhället att det är lättare att vara jämställd i ekonomiskt goda tider.

Jag kan konstatera att de pjäser som spelas på institutionerna fortfarande till stor del är skrivna av män och regisserade av män. Att de pjäser som är skrivna och regisserade av kvinnor i högre grad är barnpjäser och mindre pjäser.

Jag noterar också att av 1 181 skådespelare som arbetade inom institutions-teatern år 2001, är endast 483 kvinnor och av sammanlagt 1 736 roller är 690 kvinnoroller.

På skådespelarsidan är också tydligt att åldern på kvinnorna spelar roll. Medan 161 manliga skådespelare mellan 45-54 år ålder, spelade på olika teatrar år 2001, så arbetade bara 67 kvinnliga.

Dessa kvinnliga skådespelare gjorde 116 roller, att jämföra med männen i samma åldersintervall, som gjorde 270 roller. Skillnaden avtar något högre upp i åldrarna, men är fortfarande stor.

Vid detaljstudie syns också att på de teatrar där kvinnor över 45 fortfarande finns i antal och med flera roller, så är merparten medlemmar av den teaterns tillsvidare-anställda ensemble.

Jag ifrågasätter den omedvetenhet som verkar finnas i teaterledningarna vad gäller vilka som syns från scenen och menar att det är teaterchefernas/de konstnärliga ledarnas sak att förändra rådande läge. För det kan väl inte vara en medveten kvinno-, människo- och samhällssyn som tittar fram?

Sammanfattande siffror institutionsteatrar

På 28 institutionsteatrar

kunde publiken se sammanlagt 374 produktioner,

men av dessa gjordes 35 st som samproduktioner mellan teatrar eller gästspelade på ytterligare teater varför den egentliga siffran är

340 produktioner

Pjäserna skrevs av 339 dramatiker*
varav 107 kvinnor

*(1 av de 340 produktionerna var en improvisationsuppsättning, varför ingen dramatiker finns, därav räknas dramatiker på antalet 339)

Regisserades av 340 regissörer
varav 102 kvinnor

Den samlade institutionspubliken såg

i 1 286 skådespelare
1 850 roller

men då 35 produktioner spelades på flera teatrar och endast bör räknas en gång, så var det reella antalet skådespelare som arbetade

varav 1 181 skådespelare
483 kvinnor
698 män

i 1 736 roller
varav 690 kvinnor
1 046 män

Av dessa institutionsteaterskådespelare arbetade

kvinnor i åldern: (antal kv.skåd / antal kv.roller)

- 18 år	19-24	25-34	35-44
11 / 11	27 / 32	193 / 250	104 / 157
45-54	55-64	65 - år	
67 / 115	60 / 105	18 / 20	

män i åldern: (antal manl.skåd / antal manl.roller)

- 18 år	19-24	25-34	35-44
11 / 12	38 / 41	204 / 298	146 / 221

45-54	55-64	65 – år
163 / 273	98 / 156	29 / 45

SAMMANFATTNING FRIA GRUPPER

I frigrupperna är orättvisorna färre, mer balans mellan manliga och kvinnliga skådespelare, fler kvinnliga dramatiker och fler kvinnliga regissörer.

På skådespelarsidan överväger kvinnor i åldern 19-24, sedan är det ganska jämt upp till 45 års ålder, då inträder samma problem som på institutionerna. Nästan dubbelt så många män som kvinnor skådespelar och där håller trenden i sig upp till pension.

Sammanfattande siffror fria grupper

128 fria grupper, fria projekt, prod bolag

har spelat 339 pjäser.

Av dessa var 5 improvisationsuppsättningar och alltså inte skrivna av dramatiker varför siffran nedan räknas på 334 uppsättningar.

skrivna av	334 personer
varav	139 kvinnor

regisserade av	337 personer*
varav	139 kvinnor

*(En av prod är improviserad teater i ett språkprojekt i förskola/skola.)

publiken såg	830 skådespelare
varav	376 kvinnor
	454 män

i	1 115 roller
varav	495 kvinnor
	620 män

Av skådespelarna sågs på scen i fria teatergrupper, prod, projekt kvinnor i åldern:
(antal kv skåd / antal roller)

-18 år	19-24	25-34	35-44
5 / 5	41 / 48	159 / 192	109 / 161

45-54	55-64	65 - år
43 / 64	17 / 23	2 / 2

män i åldern: (antal manl.skåd / antal roller)

-18 år	19-24	25-34	35-44
4 / 4	30 / 33	165 / 197	115 / 183

45-54	55-64	65 - år
81 / 119	38 / 66	12 / 12

SAMMANFATTNING DOCKTEATER

På dockteaterns område råder bättre balans mellan män och kvinnor på scenen. Lika många dockteaterskådespelare av båda könen medverkade i nästan lika många produktioner.

Det är också intressant att konstatera att på detta område spelar inte åldern samma roll. En merpart av utövarna är 45 år och mer. Detta förvånar kanske inte om man betänker att det framförallt är dockornas genus och ålder som är det primära och att dockteaterskådespelarnas yrkes- och hantverkskunnadet står i centrum, inte deras kön och ålder.

Sammanfattande siffror dockteater

68 produktioner

skrevs av	68 dramatiker
varav	35 kvinnor
	33 män
regisserades av	68 regissörer
varav	27 kvinnor
	41 män
publiken såg	106 dockspelare
varav	51 kvinnor
	55 män
vilka utgjordes av	58 dockskådespelare
varav	29 kvinnor
	29 män

SAMMANFATTNING

CLOWNER

Sex clown/clowncompanier finns representerade i Teaterårsboken 2001. De har tillsammans gjort 23 produktioner. Publiken har kunnat se 7 kvinnliga utövare och 8 manliga, av dessa är kvinnorna med i 9 produktioner och männen i 19. Det är alltså övervägande manliga clowner som publiken ser.

Siffror clown

CLOWN/GRUPP	PROD	SKÅD / MEDV
Clowner Amanda	1	1kv-0m / 1kv-0m
Clowner Manne	6	1kv-3m / 1kv-9m
Clowner Viveka	2	1kv-0m / 2kv-0m
Clown-ronden	2	3kv-3m / 5kv-5m
Comp Max o Monnick	4	1kv-1m / 3kv-4m
Gajonis	8	0kv-1m / 0kv-8m

SAMMANFATTNING

PRIVATTEATER

Inom privatteatern är den manliga dominansen tydlig. Av 25 produktioner år 2001 var ingen skriven av kvinnlig dramatiker och endast en regisserad av kvinna. På scenen såg publiken sammanlagt 55 kvinnor och 103 män. Siffror som talar sitt tydliga språk.

Siffror privatteater

TEATER Chinateatern/ Kulturtuben	PROD 1	SKÅD 1kv-5m
0/1 kv dramatiker	0/1 kv regissör	
TEATER Egerbladh o Willman	PROD 2	SKÅD 1kv-4m
0/2 kv dramatiker	1/2 kv regissör Lill Lindfors/L Lidström	
TEATER Fredriksdalsteatern	PROD 1	SKÅD 5kv-6m
0/1 kv dramatiker	0/1 kv regissör	
TEATER Frippe AB	PROD 7(6)*	SKÅD 7kv-25m (7kv-23m ej tid. räkn)
0/7 kv dramatiker	0/7 kv regissör	
*(1 prod är gästspel av Egerbladh&Willman-prod.)		
TEATER Carl-Einar Häckner	PROD 2	SKÅD 2kv-2m
0/ 2 kv dramatiker	0/2 kv regissör	

TEATER Nöjespatrullen	PROD 6	SKÅD 17kv-23m
0/6 kv dramatiker	0/6 kv regissör	
TEATER Oscars	PROD 2	SKÅD 5kv-8m
0/2 kv dramatiker	0/2 kv regissör	
TEATER Proscenia even.	PROD 2	SKÅD 9kv-16m
0/2 kv dramatiker	0/2 kv regissör	
TEATER Ulf o Puck teaterprod	PROD 2	SKÅD 3kv-8m
0/2 kv dramatiker	0/2 kv regissör	
TEATER Wallmans nöjen	PROD 1	SKÅD 5kv-8m
0/1 kv dramatiker	0/1 kv regissör	

SAMMANFATTNING

RADIOTEATER

Den "vanliga" radioteatern gjorde 50 produktioner år 2001. Av dessa skrevs 14 av kvinnor och 7 regisserades av kvinnor. I etern hördes sammanlagt 90 skådespelare av dessa var 34 kvinnor.

Radioteatern har mycket att uträtta när det gäller att både producera fler pjäser skrivna av kvinnor och regisserade av kvinnor. Även på skådespelarsidan ligger antalet kvinnor lågt.

Sommarlovsteatern var bättre balanserad. Hälften av de 4 produktionerna var skrivna av kvinnor. Av 4 regissörer var 1 kvinna och i etern hördes sammanlagt 81 skådespelare varav 36 kvinnor.

UR (Utbildningsradion) gjorde 13 produktioner, blandat radioteater och uppläsningar ur böcker. Av dessa var 9 skrivna av kvinnliga dramatiker/författare och 8 regisserade av kvinnor. I etern hördes 12 kvinnor och 16 män.

Både Sommarlovsteatern och UR vänder sig framförallt till en barnpublik, varför det är än viktigare att flickor/kvinnor kommer till tals. Siffrorna från dessa avdelningar är bättre än ordinarie Radioteatern, men det är intressant att fler män än kvinnor hörs, även fast merparten av dramatiker/författarna var kvinnor.

Sammanlagt hördes 199 skådespelare i produktioner av dessa 3 avdelningar; 82 kvinnor och 117 män. Verk av 67 dramatiker/författare hördes, varav 25 var kvinnor. Pjäserna regisserades av sammanlagt 16 kvinnor och 51 män.

Sammanfattande siffror radioteater

Radioteatern gav	50 prod
skrivna av	50 dramatiker
varav	14 kvinnor
	36 män
regisserade av	50 regissörer
varav	7 kvinnor
	43 män

spelade av
varav

90 skådespelare
34 kvinnor
56 män

14/50 kv dramatiker
Gunilla Abrahamsson
Eva Ström
Kari Bremnes
Elfride Jelinek
Maria Lindström
Helen Zahavi
Line Knutzon
Katarina Frostenson
Jeanette Nevrin
Line Knutzon
Line Knutzon
Marianne Goldman
Marie-Louise Ekman
Doreen Kanter/M Röhlke-Montelius

7/50 kv regissör
Suzanne Osten
Gunilla Bresky
Maria Lindström
Britt Edwall
Eva Gröndahl
Åsa Melldahl
Marie-Louise Ekman

Sommalovsteatern gav

4 prod

skrivna av
varav

4 dramatiker
2 kvinnor
2 män

regisserade av
varav

4 regissörer
1 kvinna
3 män

spelade av
varav

81 skådespelare
36 kvinnor
45 män

2/4 kv dramatiker
Annika Thor
Cecil Bødker

1/4 kv regissör
Eva Stenman-Rothstein

Utbildningsradion – UR

13 prod

skrivna av
varav

13 författare/dramatiker
9 kvinnor
4 män

regisserade av varav	13 regissörer 8 kvinnor 5 män
spelade/upplästa av varav	28 skådespelare 12 kvinnor 16 män
kv dramatiker/förf Gabriella Thinsz Åsa Lind Erika Hedenström Pija Lindenbaum* Anna Höglund* Eva Eriksson* Barbro Lindgren* Anna-Clara/Tomas Tidholm* Barbro Lindgren*	kv regissör Gabriella Thinsz Tove Jonstoj/Magnus Berg Erika Hedenström Tove Jonstoj/Magnus Berg* Lena Gramstrup* Erika Hedenström* Erika Hedenström* Erika Hedenström*

* (Uppläsningar)

Sammanlagt all radioteater:	67 prod
skrevs av varav	67 dramatiker/författare 25 kvinnor 42 män
regisserades av varav	67 regissörer 16 kvinnor 51 män
spelades av varav	199 skådespelare 82 kvinnor 117 män

SAMMANFATTNING

TEATERALLIANSEN

På TeaterAlliansen syns tydligt skillnaden mellan skådespelande män och kvinnors arbetsmöjligheter. Alla anställda av Alliansen är 35 år eller mer. Den stora majoriteten, både bland män och kvinnor är mellan 45-54år, d v s den ålder då det verkligen är svårt för frilansande skådespelare, och då framförallt kvinnorna, att få arbete.

Men de av Alliansen anställda är i mycket högre grad i arbete än sina frilansande kollegor. Av 41 kvinnor anställda av TeaterAlliansen i nov-02 var 20 i arbete. Att jämföra med de anställda männen, där 39 av 57 var i arbete.

I jan-03 är siffrorna bättre: 29 av 43 anställda kvinnor är i arbete och 40 av 57 anställda män.

Sammanfattande siffror Teateralliansen

Nedanstående siffror härrör direkt från TeaterAlliansen och erhöles våren 2003-09-18

Anställda skådespelare på TeaterAlliansen var i november 2002

41 kvinnor	varav	20 i jobb
57 män	varav	39 i jobb

I katalogen för TeaterAlliansen år 2002 finns 39 kvinnor med. För att få ett hum om i vilka åldrar de anställda kvinnorna är, redovisas de uppgifterna:

35-44	45-54	55-64
7	23	9

Som jämförelse redovisas de 55 anställda män som finns med i TeaterAlliansens katalog för år 2002, och de fördelar sig åldersmässigt enligt följande:

35-44	45-54	55-64
7	36	12

Anställda vi TeaterAlliansen var i januari 2003

43 kvinnor	varav	29 i jobb
57 män	varav 4	0 i jobb

SAMMANFATTNING HÖGSKOLORNA

Det är glädjande att teaterhögskolorna ,med något undantag, verkligen sett till att könsfördelningen på dramatik- och regisidan är balanserad. Av de 11 produktioner som gjordes på de olika skolorna var 5 skrivna av kvinnliga dramatiker och 5 regisserade av kvinnliga regissörer.

Publiken såg från de olika scenerna 27 kvinnor och 28 män (4 av männen inlånade utifrån), som spelade 41 kvinnliga och 38 manliga roller.

Sammanfattande siffror högskolorna

Teaterhögsk GÖTEBORG
1 prod

SKÅD/ROLLER
3kv-4m

0/1 kv dramatiker

1/1 kv regissör
Wiweka Warenfalk

Teaterhögsk LULEÅ
2 prod

SKÅD/ROLLER
3kv-8m* / 3kv-8m

0/2 kv dramatiker

0/2 kv regissör

*(I 1 prod medv 3 personer utifrån.)

Teaterhögsk MALMÖ
2 prod

1/2 kv dramatiker
Eva Molin/Inga-Lina Lindqvist/
Fredrik Haller

SKÅD/ROLLER
6kv-7m* / 12kv-13m

1/2 kv regissör
Eva Molin

*(I en prod medv 1 person utifrån.)

Teaterhögsk STHLM /teater/
3 prod

SKÅD/ROLLER
7kv- 4 m / 10kv -4m

3/3 kv dramatiker
Hilary Fannin/Abi Morgan/
S Greenhorn/M Ravenhill
Maria Blom
Rebekka Karifjord

2/3 kv regissör
Margitta Ahlin
Maria Blom

Teaterhögsk STHLM /mim/
2 prod

SKÅD/ROLLER
5kv-4m / 10kv-8m

1 /2 kv dramatiker
Eva Gröndahl/C Palmaer

1/2 kv regissör
Eva Gröndahl

DOCKT.UTB.
1 prod

SKÅD
3kv-1m

0/1 kv dramatiker

0/1 kv regissör

DRAMATISKA INSTITUTET

4 prod barnteater - Det stora teaterkalaset

11 teaterhögskoleelever från Sthlm

23 DI-elever i dramatik, regi, scenografi, mask, teknik, produktion samt skåd från
Unga Klara

Du kan beställa kartläggningens "Del B Rapportens siffermaterial". Den innehåller siffror för respektive teater, teatergrupp mm (ca 100 sidor). Du gör din beställning till Teaterförbundets kansli. Glöm inte att meddela din postadress!

E-post info@teaterforbundet.se

Tel 08- 441 13 28

Post Box 12710, 112 94 Stockholm